

می‌دهد، ناشی از این است که کودک از فاصله مناسب در محیط آکوستیک مطلوب به محرک زبانی و گفتاری دسترسی نداشته است (استابروکس^۱، ۲۰۱۶؛ سرینوسن^۲، ۱۹۹۶).

ویژگی‌های تولیدی گفتار

واکه‌ها

در هنگام تولید واکه‌ها، بخش‌های مختلف مسیر صوتی درگیرند. در این میان، نقش لب‌ها و زبان از اهمیت خاصی برخوردار است. شکل لب در هنگام تولید هریک از واکه‌ها قابل مشاهده است. به‌علاوه بسیار دیده می‌شود که بزرگسال با مشاهده وضعیت درست لب، به وضعیت درست زبان توجهی نکند. از این رو، در ادامه به توضیح مختصر جایگاه زبان در هنگام تولید هریک از واکه‌ها می‌پردازیم (شکل ۲.۱).

/ای/ در هنگام تولید این واکه، بخش جلویی زبان بالا رفته است (شکل ۲.۱).

/او/ در هنگام تولید این واکه، بخش پشتی زبان بالا رفته است (شکل ۲.۱).

/ا/ در هنگام تولید این واکه، بخش جلویی زبان در وضعیت میانی قرار می‌گیرد (شکل ۲.۱).

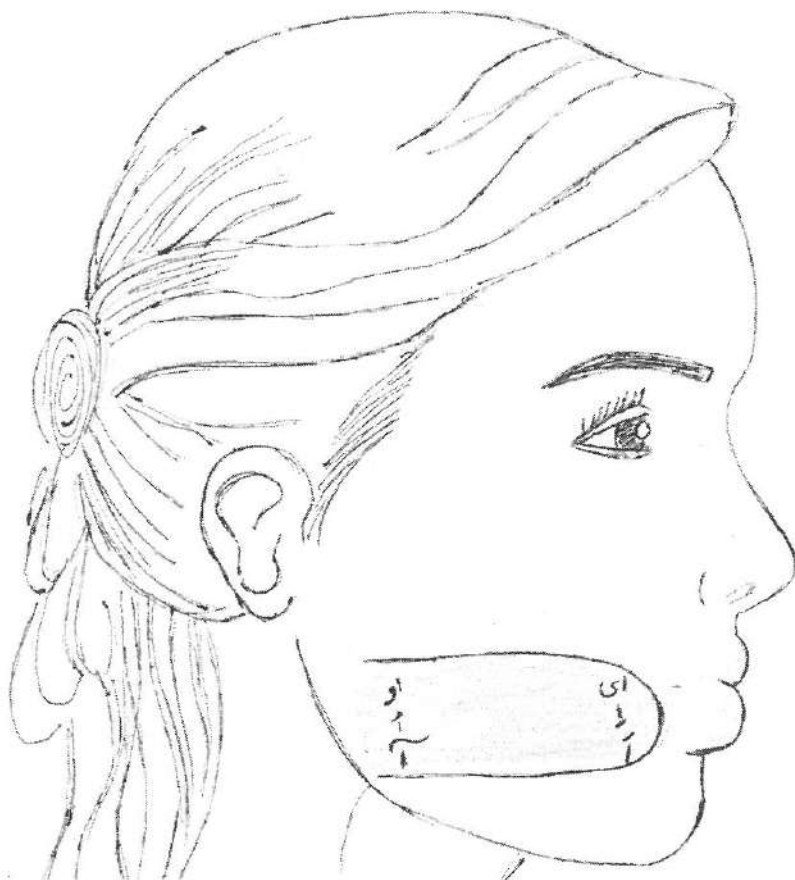
/ا:/ در هنگام تولید این واکه، بخش پشتی زبان در وضعیت میانی قرار می‌گیرد (شکل ۲.۱).

/آ/ در هنگام تولید این واکه، بخش جلویی زبان پایین رفته است (شکل ۲.۱).

/آ:/ در هنگام تولید این واکه، بخش پشتی زبان پایین رفته است (شکل ۲.۱).

¹ Estabrooks

² Srinivasan

شکل ۲.۱: جایگاه زبان در هنگام تولید واکه‌ها

در شکل ۲.۱، واکه‌ها براساس جایگاه زبان در هنگام تولیدشان مرتب شده‌اند. وضعیت زبان در هنگام تولید /ای/ و /او/ بالارفته و در هنگام تولید /آ/ و /آ/ پایین‌افتاده است. در هنگام تولید /ا/ و /آ/ زبان وضعیتی بینابینی میان وضعیت بالارفته و پایین‌افتاده دارد.

همخوان‌ها

ما برای کمک به خوانندگان مبتدی که بتوانند بدون نیاز به مطالعه مفصل درباره آشناسی تولیدی، تا حدی با مختصه‌های مختلف همخوان‌ها آشنا شوند، کوشیده‌ایم با تعدادی توضیح ساده و عملی این مختصه‌ها را ملموس‌تر کنیم (شکل ۱.۳).

همخوان‌ها با کمک سه ویژگی از یکدیگر متمایز می‌شوند: الف. جایگاه تولید ب. شیوه تولید ج. واگذاری.

الف. جایگاه تولید: منظور از جایگاه تولید، محلی است که در آن برای مدتی مسیر جریان تنفس مسدود می‌شود یا از روزنه کوچکی عبور می‌کند. برای پی بردن به جایگاه تولید هر همخوان، می‌شود آن را در قالب هجا سه بار تکرار کرد و به محل انسداد یا تنگ‌شدگی اندام‌های گفتاری دقت کرد.

ب. شیوه تولید: شیوه تولید همخوان، ویژگی دیگری است که در شکل‌دهی آن همخوان دخالت دارد و منظور از آن روشی است که همخوان بر سر راه جریان هوا مانع ایجاد می‌کند. برخی همخوان‌ها مسیر هوا را کاملاً مسدود می‌کنند و برخی بر سر راه جریان هوا روزنه‌ای ایجاد می‌کنند که جریان تنفس از آن عبور می‌کند.

در اینجا برای ساده‌تر شدن موضوع و یادگیری سریع‌تر، همخوان‌ها را بر اساس شیوه تولید به دو گروه اصلی «کشش‌پذیر» و «کشش‌ناپذیر» تقسیم کرده‌ایم. مسیر هوا در همخوان‌های کشش‌ناپذیر برای زمان کوتاهی مسدود می‌شود. در همخوان‌های کشش‌پذیر جریان تنفس از روزنه‌ای عبور می‌کند و همخوان را شکل می‌دهد.

راه بسیار ساده برای این‌که بتوانیم همخوان‌های کشش‌پذیر را از کشش‌ناپذیر تشخیص دهیم این است که سعی کنیم تولید همخوان را برای مدت چند ثانیه ادامه دهیم. همخوان‌هایی که می‌توان تولیدشان را ادامه داد کشش‌پذیر و همخوان‌هایی که نمی‌توان تولیدشان را ادامه داد کشش‌ناپذیر هستند.

همخوان‌های /ج/ و /چ/ ترکیبی از یک همخوان کشش‌ناپذیر و یک همخوان

تکالیف گروه واکه

به هر آیتم در بخش ۳، گام ۲،۳: گروه واکه در لوح فشرده گوش دهید و سپس مشخص کنید کدام گزینه درست است و خطا در کدام واکه است.

۱. با به جای بیا.

ابتدا از میان /آ/، /او/، /ای/، /آ/، /ا/ و /ا/ واکه مربوط به هر هجا از گفته خطا را، که در ردیف دوم جدول نوشته شده، در همان خانه داخل پراوتر بنویسید.

بی (/ای/)	یا (/آ/)
ب	آ

سپس واکه هر هجا از گفته درست و گفته خطا را باهم مقایسه کنید.

گزینه‌ها

الف. به جای واکه /ای/ گفته شده /ا/

ب. به جای واکه /آ/ گفته شده /ای/

ج. به جای واکه /ای/ گفته شده /آ/

د. به جای واکه /ای/ گفته شده /ب/

۲. بشور.

سعی کنید مراحل را که برای بی بردن به خطای واکه باید انجام شود، به صورت ذهنی انجام دهید.

اگر هنوز برای انجام این کار نیاز به نوشته دارید، یعنی این مراحل هنوز به صورت خودکار درنیامده‌اند و نیاز به تمرین بیشتر برای خودکار شدن دارند.

گزینه‌ها

الف. به جای واکه /او/ گفته شده /ای/

ب. به جای واکه /ا/ گفته شده /ای/

نشده است.

کَ	ثیف	شُد
آ	د	

۲. با توجه به این که در گفتار خطا هجای /شد/ حذف شده است، این هجا را در سایر مراحل کنار بگذارید.

۳. اکنون باید پس از کنار گذاشتن هجاهای حذف شده (در این مثال هجای /شد/)، واکه مربوط به سایر هجاها را مشخص کنید و در ردیف بالای جدول داخل پراتز بنویسید.

کَ (V)	ثیف (ای/)	شُد
آ	د	

۴. اکنون باید واکه هر هجا را در گفته خطا تعیین کنید و در ردیف دوم داخل پراتز

بنویسید.

کَ (V)	ثیف (ای/)	شُد
آ (V)	د (V)	

۵. اکنون باید واکه هر هجا از گفته درست (ردیف بالا) و گفته خطا (ردیف پایین) را باهم مقایسه کنید و ببینید آیا تغییری در واکه مربوط به هر هجا رخ داده است یا خیر. همان‌طور که مشاهده می‌کنید، در هجای /ک/ که در گفته خطا به صورت /آ/ بیان شده، واکه تغییری نکرده است. واکه هجای /ثیف/ که /ای/ است، در گفته خطا به /آ/ تبدیل شده و بنابراین میان واکه گفته درست و خطا در این هجا تفاوت وجود دارد و در واقع واکه /ای/ به /آ/ تبدیل شده است.

ب. به جای واکه /آ/ در هجای /آتم/ گفته شده /آ/

ج. به جای واکه /آ/ در هجای /اف/ گفته شده /ای/

د. به جای واکه /آ/ در هجای /آس/ گفته شده /ای/

۵. دَد - دو به جای دست بشور (دست را بشور).

ابتدا از میان /آ/، /او/، /ای/، /آ/، /و/ و /ا/ واکه مربوط به هر هجا از گفته درست را

داخل خانه مربوط به خود، در ردیف بالای جدول بنویسید.

دَس	تُ	بِ	شور
دَ	دِ	-	دو

سپس واکه مربوط به هر هجا از گفته خطا را، که در ردیف دوم جدول نوشته شده،

در همان خانه داخل پراتنز بنویسید.

سپس واکه هر هجا از گفته درست و گفته خطا را باهم مقایسه کنید.

گزینه‌ها

الف. به جای واکه /او/ در هجای /شور/ گفته شده /آ/

ب. به جای واکه /آ/ در هجای /ات/ گفته شده /آ/

ج. به جای واکه /آ/ در هجای /آس/ گفته شده /او/

د. به جای واکه /آ/ در هجای /اب/ گفته شده /او/

۶. بخاب (بخواب).

سعی کنید مراحل را که برای پی بردن به خطای واکه باید انجام شود، به صورت

ذهنی انجام دهید.

اگر هنوز برای انجام این کار نیاز به نوشته دارید، یعنی این مراحل هنوز به صورت

خودکار در نیامده‌اند و نیاز به تمرین بیشتر برای خودکار شدن دارند.

ج. به جای واکه /ا/ گفته شده /او/

د. به جای واکه /او/ گفته شده /ا/

۳. ببُ به جای بیوش.

ابتدا از میان /آه/ /او/ /ای/ /آه/ و /اه/ واکه مربوط به هر هجا از گفته درست را

داخل خانه مربوط به خود، در ردیف بالای جدول بنویسید.

بُ	پوش
بُ	بُ

سپس واکه مربوط به هر هجا از گفته خطا را، که در ردیف دوم جدول نوشته شده،

در همان خانه داخل پراونز بنویسید.

سپس واکه هر هجا از گفته درست و گفته خطا را باهم مقایسه کنید.

گزینه‌ها

الف. به جای واکه /ا/ گفته شده /ای/

ب. به جای واکه /او/ گفته شده /ا/

ج. به جای واکه /او/ گفته شده /آه/

د. به جای واکه /ا/ گفته شده /آه/

۴. دستم کتیف (دستم کتیف است)

سعی کنید مراحل را که برای پی بردن به خطای واکه باید انجام شود، به صورت

ذهنی انجام دهید.

اگر هنوز برای انجام این کار نیاز به نوشته دارید، یعنی این مراحل هنوز به صورت

خودکار درنیاوده‌اند و نیاز به تمرین بیشتر برای خودکار شدن دارند.

گزینه‌ها

الف. به جای واکه /ای/ در هجای /ئی/ گفته شده /آه/